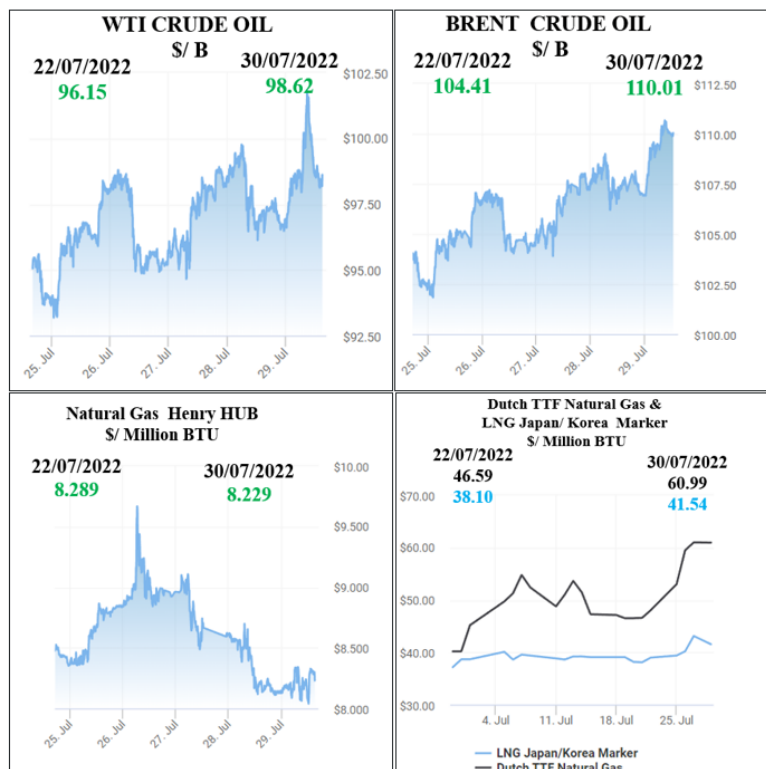


پایش بازار



قیمت حامل‌های انرژی در ۷ روز اخیر عمدتاً با کاهش همراه بوده است. مهم‌ترین تحولات این هفته را باید به افزایش رسمی نرخ بهره در آمریکا پس از گمانه‌زنی‌های فراوان، تداوم اثرات شیوع مجدد کووید-۱۹، افزایش صادرات گاز روسیه به چین و اعلام کاهش انتقال گاز توسط گازپروم به اروپا، از سرگیری تولید نفت در لیبی، کاهش سطح ذخایر نفت آمریکا و اعلام کاخ سفید برای آزادسازی ۲۰ میلیون بشکه نفت در بازار، و تعاملات ایران و روسیه در بازار انرژی نسبت داد. اما قیمت هر بشکه نفت برنت دریای شمال در روز جمعه با ۳۳ سنت معادل ۰.۳۱ درصد افزایش به ۱۰۷ دلار و ۴۷ سنت رسید. نفت وست تگزاس اینترمدیت آمریکا هم با ۵۰ سنت معادل ۰.۵۲ درصد افزایش ۹۶ دلار و ۹۲ سنت معامله می‌شود.

طبق گفته تحلیلگران، ضعف دلار آمریکا و ادامه کاهش عرضه نفت جایی برای پایین آمدن قیمت آن باقی نخواهد گذاشت. اجلاس آینده سازمان کشورهای صادرکننده نفت و متحدانش به رهبری روسیه در ائتلاف اوپک پلاس در سوم ماه اوت بسیار تعیین‌کننده خواهد بود، چون تولیدکنندگان این ائتلاف تا حالا ۹.۷ میلیون بشکه در روز کاهش تولیدی را که در آوریل ۲۰۲۰ در اوج همه‌گیری کرونا تصویب کرده بودند، بازگردانده‌اند.

برخی منابع اوپک پلاس عقیده دارند این ائتلاف تغییری در میزان تولید نفت خود برای ماه سپتامبر نخواهد داد اما برخی دیگر از افزایش نسبی تولید خبر داده‌اند.

افت یکباره قیمت جهانی بنزین در دو هفته گذشته، به سود پالایشگرها لطمه زده و آنها را وادار می‌کند برای اجتناب از ضرر بیشتر، تولید بنزین را کاهش دهند. با توجه به اعلام رسمی مبنی بر افزایش ۵۸۰ درصدی درآمد نفت و میعانات گازی شرکت های بزرگ نفتی بین المللی از ماه مارس تا ژوئیه نسبت به مدت مشابه سال گذشته، به نظر می‌رسد که تحریم های ایالات متحده برای منصرف کردن بازارهای جهان از خرید انرژی از ایران کار چندانی نکرده است. در مواجهه با ناامنی انرژی، به نظر می‌رسد که همه خواهان مقداری از نفت ایران هستند و بسیاری از رهبران دولتی تصمیم به نادیده گرفتن تحریم های ایالات متحده برای واردات منابع حیاتی انرژی برای حفظ ذخایر خود دارند. رجب طیب اردوغان، رئیس جمهور ترکیه این هفته پس از دیدار با ابراهیم رئیسی در تهران اعلام کرد که ترکیه قصد دارد واردات نفت و گاز خود از ایران را افزایش دهد.

در همین حال، وزارت مالیه طالبان هفته گذشته اعلام کرد که پس از نشستی در ایران برای بحث در مورد خرید و ترانزیت نفت بین دو کشور، قصد دارد از این ماه ۳۵۰ هزار تن نفت ایران را خریداری کند.

تفسیر هفته

۱. بازار انرژی در هفته اخیر روزهای آرامی را پشت سر گذاشت. اعلام وضعیت اضطراری بهداشتی توسط جو بایدن در آمریکا با مشاهده موارد مبتلابه آبله میمون و جدی شدن شیوع مجدد کووید-۱۹ در چین و اکثر نقاط جهان چشم‌اندازها را نسبت به احیای تقاضا در اقتصادهای جهانی منفی کرده و بر روی افت قیمت‌ها نیز نقش موثری داشته است. بنظر می‌رسد علی‌رغم آنکه هنوز رکود در اقتصادهای بزرگ جهانی ظهور و بروز پیدا نکرده اما باید نشانه‌های آن را در بازار انرژی جدی گرفت. فارغ از تحولات بازار انرژی و افزایش یا کاهش قیمت‌ها در این بازار، انرژی یک کالای استراتژیک بوده که همواره برای آن نیاز وجود داشته و در باب اهمیت آن همین بس که بنابر نظریه تولید، انرژی در کنار منابع طبیعی، سرمایه، و نیروی کار اضلاع تشکیل‌دهنده تولید بعنوان شاهراه رشد اقتصادی کشورهاست. در آخرین گزارش منتشر شده توسط بانک مرکزی آمریکا داده‌ها نشان از نرخ ۹.۱ درصدی تورم سالانه در یکسال گذشته دادند که در طول ۴ دهه اخیر

در تاریخ این کشور بی سابقه بوده است. بخش انرژی با ۴۱.۶ درصد و مواد غذایی با ۱۰.۴ درصد رشد، بیشترین تاثیر را در چنین تورمی داشته‌اند. در حالیکه عوامل متعددی در ایجاد چنین شرایطی اثرگذار بودند اما در بیانیه فدرال رزرو به نقش جنگ روسیه-اوکراین بیش از هر عاملی تاکید شده است. وضعیتی که مشابه آن و حتی با شرایطی بمراتب بدتر در اقتصادهای اروپایی پدیدار شده و بعنوان یک نمونه کوچک باید به قیمت چند برابری گاز در اروپا نسبت به آمریکا اشاره کرد. بانک مرکزی اروپا (ECB)¹ در یک بیانیه مطبوعاتی اعلام کرد که روز پنجشنبه ۳۱ تیر برای اولین بار در ۱۱ سال گذشته نرخ بهره بانکی را به جای ۲۵ واحد پیش‌بینی شده قبلی، ۵۰ واحد (۰.۵ درصد) افزایش داده است. در همین راستا بانک جی‌پی مورگان از پیش‌بینی خود مبنی بر سه افزایش ۰.۲۵ درصدی نرخ بهره بانک مرکزی اروپا در سال جاری خبر داده است. همچنین کازیمیر عضو بانک مرکزی اروپا از افزایش ۰.۲۵ تا ۰.۵ درصدی نرخ بهره در ماه سپتامبر خبر داده است. آژانس بین‌المللی انرژی روز چهارشنبه اعلام کرد، بازار جهانی نفت در حال مواجه با تنگنای عرضه و رکود اقتصادی است، در حالی که قیمت‌های بالاتر و بدتر شدن شرایط اقتصادی هم‌اکنون بر تقاضا تأثیر گذاشته‌اند. کاهش ۷ درصدی قیمت اوراق آتی نفت خام برنت به زیر ۱۰۰ دلار در روز سه شنبه، چشم اندازی تیره از وضعیت معاملات را منعکس می‌کند. در حالی که معامله‌گران بازار آتی، نگران رکود اقتصادی هستند، قیمت‌های فیزیکی بالای نفت، همچنان نشان‌دهنده تقاضای قوی در بازار است. صندوق بین‌المللی پول در آخرین گزارش خود با اشاره به وضعیت نابسامان اقتصادی نرخ تورم جهانی را ۶.۶ درصد برآورد کرد و همچنین پیش‌بینی خود در مورد رشد اقتصادی دو ابرقدرت اقتصادی جهان یعنی ایالات متحده و چین را به ترتیب از ۳.۷ و ۴.۴ درصد به ۲.۳ و ۳.۳ درصد کاهش داد. در ایالات متحده، سران فدرال رزرو روز چهارشنبه ۶ مرداد، برای مقابله با تورم بی سابقه با افزایش ۰.۷۵ درصدی نرخ بهره موافقت و نرخ بهره را به ۲.۵ درصد رساندند. با افزایش جدید نرخ بهره در کنار افزایش‌های ۰.۵ و ۰.۷۵ درصدی در ماه‌های قبل، سومین باری است که فدرال رزرو در طول سال جدید میلادی از این ابزار پولی و سیاست انقباضی جهت مقابله با تورم بهره برده و برحسب تجربه در حالی که معمولاً حداقل ۱۲ ماه طول می‌کشد تا تغییر در این نرخ بهره تأثیر اقتصادی گسترده‌ای داشته باشد، واکنش بازار سهام به این تغییر اغلب سریع‌تر است. موضوعی که افت بازارها از جمله بازار انرژی را به همراه داشته و مدتهاست قیمت حامل‌های انرژی را با افت و یا حداقل ثبات همراه

European Central Bank ¹

کرده است. رئیس فدرال رزرو همچنین تأکید کرده که از این پس نرخ بهره با سرعت ملایمی افزایش خواهد یافت. خالی از لطف نیست به کارکرد این نوع سیاست در کنترل تورم و سوابق آن در آمریکا اشاره کرد.

نرخ بهره یا نرخ وجوه فدرال رزرو نرخ است که بانک‌ها برای وام دادن به یکدیگر استفاده می‌کنند، که می‌تواند روزانه تغییر کند و از آنجایی که این حرکت نرخ بر سایر نرخ‌های وام تأثیر می‌گذارد، از آن به عنوان شاخصی برای نشان دادن افزایش یا کاهش نرخ بهره استفاده می‌شود. برای کمک به کنترل‌پذیر نگه داشتن تورم، فدرال رزرو به بررسی شاخص‌های تورمی مانند شاخص بهای مصرف‌کننده^۲ و شاخص بهای تولیدکننده^۳ می‌پردازد. زمانی که این شاخص‌ها شروع به افزایش بیش از ۲ تا ۳ درصد در سال کنند، فدرال رزرو نرخ وجوه فدرال را افزایش می‌دهد تا قیمت‌های فزاینده را تحت کنترل نگه دارد. از آنجایی که نرخ بهره بالاتر به معنای هزینه وام بالاتر است، مردم در نهایت شروع به هزینه کمتر خواهند کرد. پس از آن تقاضا برای کالاها و خدمات کاهش می‌یابد و باعث کاهش تورم می‌شود. یک مثال خوب از این بین سال‌های ۱۹۸۰ و ۱۹۸۱ رخ داد که تورم ۱۴ درصد بود و فدرال رزرو نرخ بهره را به ۱۹ درصد افزایش داد. این موضوع باعث رکود شدید شد، اما به تورم ماریپچی که آمریکا شاهد آن بود پایان داد. به طور مشابه، برای مبارزه با تورم فزاینده در سال ۲۰۲۲، فدرال رزرو در طول سال نرخ‌های خود را افزایش داده است. البته لازم بذکر است افزایش نرخ بهره در هر اقتصادی در نهایت منجر به رکود اقتصادی خواهد شد. فدرال رزرو و در راس آن جروم پاول رییس بانک مرکزی آمریکا همواره از تمرکز خود مبنی بر مقابله با تورم با قبول احتمال رکود اقتصادی خبر داده‌اند. در این میان تضعیف ارزش دلار آمریکا در هفته اخیر هم باعث شده تا نفت خام برای مشتریان خارج از آمریکا ارزان شود و به رشد تقاضا کمک کند. بنظر می‌رسد که با توجه به شرایط موجود مثل ترس از رکود اقتصادی، ادامه دار شدن جنگ روسیه-اوکراین و افزایش قرنطینه‌های اجباری در چین، صعود نفت کمی دور از انتظار به نظر می‌رسد.

^۲ Consumer Price Index
^۳ Producer Price Index

۲. با گذشت قریب به ۶ ماه از آغاز جنگ در خاک اوکراین شواهد و اظهارنظرها حاکی از طولانی شدن جنگ بوده و این موضوع با نزدیک شدن به فصل سرما و شنیده شدن زمزمه‌های جدی مبنی بر کاهش صادرات گاز روسیه به اروپا، نگرانی‌ها پیرامون تامین گاز کشورهای عضو اتحادیه اروپا در فصل سرد سال را افزایش داده است. فارغ از طرح ایجاد کارتل نفتی که این روزها در فضای سکوت خبری و البته با ابزار دیپلماسی انرژی توسط آمریکا و هم‌پیمانانش در حال پیگیری است، وزیران انرژی اروپا در هفته اخیر با برگزاری یک نشست در مورد راهکارهای مقابله با قطعی احتمالی صادرات گاز روسیه به اروپا که در بیانیه پایانی نشست آنها نیز به آن اشاره شده بود، مشورت کردند و در نتیجه همگی بر لزوم کاهش مصرف گاز بعنوان مهمترین سیاست راهگشا تاکید کردند. وال استریت ژورنال می‌گوید کشورهای اتحادیه اروپا به توافقی برای کاهش مصرف گاز تا ۱۵ درصد در هشت ماه آینده دست یافتند. اتحادیه اروپا به کشورهای عضو پیشنهاد داده است که از ماه اوت تا ۱۵ درصد نیاز گاز خود را کاهش دهند. اما در حال حاضر برخی از اعضا از جمله اسپانیا عقب‌نشینی کرده و خواهان معافیت هستند. این طرح در حالی مطرح شده که دیمتری اسکوف، سخنگوی کرمین، از بیانیه کمیسیون اروپا مبنی بر اینکه منطقه باید خود را برای قطع احتمالی گاز روسیه در روز دوشنبه آماده کند، انتقاد کرد و تاکید کرد که مسکو علاقه‌ای به این موضوع ندارد. اسکوف با بیان این که روسیه یک تامین کننده مسئول گاز است اعلام کرد که مهم نیست چه کسی در کمیسیون اروپا، در پایتخت‌های اروپایی، در ایالات متحده چه می‌گوید و روسیه بی‌شک تا حد زیادی امنیت انرژی اروپا را تضمین می‌کند.

در حالیکه روز دوشنبه سوم مرداد، شرکت گازپروم روسیه از رکوردشکنی خود در صادرات گاز از طریق خط لوله قدرت سیبری^۴ به چین خبر داد، در همان روز گازپروم اعلام کرد که جریان گاز خط لوله نورد استریم-۱ را کاهش خواهد داد. غول انرژی روسیه با اشاره به مشکلات ایجادشده در تعمیر توربین‌های این شرکت توسط زمینس اعلام کرد، توربین دیگری را در خط لوله به سمت آلمان متوقف خواهد کرد که جریان را از ۲۷ جولای به ۲۰ درصد ظرفیت (در حال حاضر ۴۰ درصد) کاهش می‌دهد. بنظر می‌رسد روسیه هرگاه از منافع خود در پکن اطمینان یافته، با اطمینان بیشتری به پیگیری سیاست خود در تحریم بخش انرژی اروپا

دامن زده است. قدرت سیبری یک خط لوله انتقال است که توسط شرکت گازپروم روسیه احداث شده است و حدود ۳۰۰۰ کیلومتر طول دارد. این خط لوله از میادین گازی چایاندا و کوفیکتا در سیبری به بلاگوووشچنسک در نزدیکی مرز چین امتداد پیدا می‌کند و هدف آن پمپاژ گاز طبیعی از میادین خاور دور روسیه به چین است (تصویر ۱). قرارداد فروش گاز روسیه بین گازپروم روسیه و شرکت ملی نفت چین (CNPC)^۵ در ماه می ۲۰۱۴ برای مدت ۳۰ سال امضا شد و این قرارداد شامل تامین ۳۸ میلیارد متر مکعب گاز سالانه چین است که این رقم می‌تواند در شرایط فعلی افزایش هم یابد. چین نیز در این هفته اعلام کرد ظرفیت ذخیره‌سازی گاز این کشور تا پایان سال ۲۰۲۵ دو برابر خواهد شد.



شکل ۱. نقشه خط لوله قدرت سیبری

شرکت انرژی ایتالیایی انی روز چهارشنبه اعلام کرد که از گازپروم مطلع شده است که روسیه قصد دارد تحویل گاز خود را از امروز به این شرکت ایتالیایی کاهش دهد و تحویل امروز به ۲۷ میلیون متر مکعب در

مقایسه با ۳۴ میلیون متر مکعب در روزهای اخیر رسیده است. معاملات آتی گاز طبیعی اروپا در روز چهارشنبه در بحبوحه افزایش نگرانی در مورد عرضه این کالا در این قاره بیش از ۱۲ درصد افزایش یافت. به گزارش

خبرگزاریها، اروپا در حال نهایی کردن یک قرارداد جدید انرژی با جمهوری آذربایجان است که طبق آن جریان گاز از این کشور به اروپا طی ۵ سال دو برابر خواهد شد. این قرارداد در راستای تلاش بروکسل برای کاهش وابستگی به روسیه امضا می‌شود. همچنین زمزمه‌هایی مبنی بر تلاش اروپا برای واردات انرژی از نیجریه و الجزایر به گوش می‌رسد.

۳. در حالیکه در هفته اخیر افزایش نرخ بهره یک سیگنال منفی جدی به بازارها داد، از سرگیری تولید نفت در لیبی نیز بر نزول قیمت‌ها اثرگذار بود. روز یکشنبه دوم مرداد، شرکت ملی نفت لیبی پس از لغو وضعیت اضطراری اعلام کرد می‌خواهد تولید نفت خود را طی دو هفته آینده به ۱.۲ میلیون بشکه در روز برساند. در این میان کاهش سطح ذخایر نفت خام آمریکا تنها عاملی بود که در هفت روز اخیر در برابر کاهش قیمت‌ها ایستادگی کرد. طبق گزارش هفتگی ذخایر نفت خام آمریکا، سطح ذخایر نفت این کشور با کاهش ۶/۵۲ میلیون بشکه‌ای از سطح ۴۷۴.۵۴ میلیون به ۴۷۰.۰۲ میلیون بشکه رسیده است. صادرات روزانه ایالات متحده هم به ۴/۵۵ میلیون بشکه رسیده است. سطح ذخایر نفت خام آمریکا بیشترین کاهش را از اواخر ماه مه تا به امروز ثبت کرده و صادرات نفت خام آمریکا هم رکورد زده است. این آمار در حالی رقم خورده که سطح ذخایر نفتی درست یکسال پیش ۶۲۱ میلیون بشکه یعنی ۱۵۰ میلیون بشکه بیشتر از ذخایر فعلی بوده است. قرارداد این آمار در کنار خبر آزادسازی ۲۰ میلیون بشکه نفت توسط آمریکا بخشی از افت قیمت‌ها را در بازار نفت جبران کرده است. روز پنجشنبه ۶ مرداد و به نقل از رویترز، دولت آمریکا اعلام کرد ۲۰ میلیون بشکه نفت از ذخایر استراتژیک خود را روانه بازار خواهد کرد. این اقدام در راستای کاهش بهای نفت در بازار صورت می‌گیرد.

۴. در انتها با بررسی مختصر دیدگاه سه کارشناس به بررسی سیاست‌های ایران در بازار انرژی می‌پردازیم. محمد حسین عادل‌دیبرکل پیشین مجمع کشورهای صادرکننده گاز، با اشاره به کشورهای ناحیه یورو بعنوان بازار هدف کشورهای صادرکننده انرژی، معتقد است روسیه بدنبال اتمام جنگ در یک بازه نهایتاً دوساله بوده

و اروپا برای این کشور از دو زاویه اهمیت دارد. اول آنکه با پایان جنگ کشورهای اتحادیه اروپا کماکان بهترین بازار برای صادرات نفت و گاز و انتفاع اقتصادی مسکو خواهد بود. از طرفی اروپا از نظر سیاسی هم یک اهرم قوی راهبردی برای روسیه محسوب می‌شود و به همین دلایل روسیه، همه کشورهای صادرکننده گاز از جمله ایران را رقیب خود دانسته و اجازه عرض اندام جدی به آنها در بازارهای اروپایی نخواهد داد. عدم توفیق ایران برای عضویت در کنسرسیوم صادرات گاز به اروپا از طریق شرکت اتریشی او ام وی و خط لوله نابوکو در نتیجه لابی‌گریهای روسیه موید این موضوع است. صباح زنگنه، کارشناس مسائل بین‌الملل در یک مصاحبه با تمجید از امضای تفاهم‌نامه ۴۰ میلیارد دلاری بین شرکت ملی نفت ایران و شرکت گازپروم روسیه، معتقد است سیاستهای این دو کشور در بازار انرژی بیش از آنکه تهدید و بنوعی رقیبی برای هم باشد بعنوان مکمل عمل کرده بخصوص آنکه هر دو در روند تصمیم‌گیری دیپلماتیک خود مستقل هستند اما دو کشور به این نتیجه رسیده‌اند در کنار هم و با توجه به منابع عظیم نفت و گازی از ظرفیت بالاتری برای اثرگذاری در بازار برخوردارند. وی معتقد است سفر پوتین و نتایج آن فراتر از امضای یک تفاهم‌نامه اقتصادی بوده و عملاً قرارداد ۴۰ میلیارد دلاری عقدشده بعنوان یک اهرم سیاسی و ابزار قدرت در برابر سفر بایدن به عربستان به حساب می‌آید. وی با بیان این که ایران در پیشبرد اهداف خود باید با تمام دنیا تعامل کند از نیاز روسیه به ایران در صادرات انرژی به هند نیز سخن به میان آورده و بیان می‌کند که تعامل با ایران برای کرملین نیز به یک ضرورت تبدیل شده است.

با توجه به وضعیت اروپا و دولتی که اکنون در آمریکا روی کار است، این احتمال وجود دارد که تحریم‌های گازی برای ایران لغو شود. بنابراین ایران می‌تواند در بحرانی‌ترین روزهای خود به منابع ارزی قابل توجه و اروپا به گاز دست پیدا کند. نرسی قربان، تحلیلگر ارشد اقتصاد انرژی، درباره امتناع ایران از صادرات گاز به اروپا به تجارت‌نیوز گفت: مساله قبول یا رد کردن ایران نیست. صادرات گاز یک پیش‌درآمدی می‌خواهد. ما نمی‌توانیم گاز را با کشتی صادر کنیم. برای این صادرات نیاز به خط لوله انتقال گاز داریم. این یعنی ۳۰۰۰ کیلومتر خط لوله باید کشیده شود. علاوه بر اینکه میلیاردها دلار سرمایه لازم دارد و موافقت کشورهای واسط را می‌خواهد. در غیر این صورت گاز باید به وسیله تجهیزات LNG مایع و به مقصد اروپا فرستاده شود. ما چنین تجهیزاتی نداریم. تأمین این تجهیزات نیز میلیاردها دلار سرمایه و حداقل چهار سال زمان نیاز دارد. بنابراین ایران اگر هم بخواهد نمی‌تواند بازار گاز اروپا را به دست بیاورد.

همکاران این شماره: علیرضا اسقانیان، تبسم میرشکارزاده، و عباس ملکی